

'Chaos is de charme van de universiteit'

Donkere financiële wolken pakken zich samen boven de Universiteit van Amsterdam, mede door ambitieuze vastgoedprojecten. Een reconstructie in twee delen van de huisvestingsperikelen. Vandaag deel 1: nam de universiteit te grote risico's?

tekst LORIANNE VAN GELDER en BAS SOETENHORST foto FLORIS LOK

veel studenten en personeel, dat vergt zoveel ruimte. Daarvoor krijg je een derde van de binnenstad. Het sloeg in als een bom.

We voelden de noodzaak om efficiënt met ruimte om te gaan.

Eind jaren tachtig ontstaat discussie over de financiering. De universiteiten hebben genoeg van het ge-

bedel bij het rijk en willen zelfstandigheid. "Er was nooit genoeg geld voor onderhoud en alleen budget voor de exploitatie," aldus een UvA-bestuurder uit de jaren negentig.

PvdA-minister Jo Ritzen regisseert de transformatie, waarbij het vastgoed overgaat naar de universiteiten, met een eenmalige afkoop. Dat de universiteiten daarna bij banken moeten gaan lenen voor nieuwbouw, ziet de politiek niet als een bezwaar. Eerste en Tweede Kamer gaan in 1994 unaniem akkoord.

"De UvA was in één klap de grootste partij op de onroerendgoedmarkt van Amsterdam," zegt Willem Mattens, tot 2001 controller (onder andere financieel-economisch adviseur) bij de UvA. "Voor de VU en andere universiteiten met moderne campussen was het een goede deal. Voor de UvA, met haar gespreide, monumentale bezit met hoge onderhoudskosten, was het ongunstig. Ook al waren de panden veel waard en kon je dat ver-

mogen inzetten voor leningen." Ruud Bleijerveld, destijds secretaris van de UvA: "We moesten afgedankte ziekenhuispanden op het Binnen-gasthuisterrein, deels met monumentale status, ombouwen tot moderne onderwijsgebouwen. Ga er maar aan staan!"

Sijbalt Noorda, bestuurder van de UvA van 1992 tot 2006, onderkent het gevaar van de hoge vastgoedkosten. Hij gaat alleen akkoord met de overdracht door het rijk met de kanttekening dat de universiteit geld tekort gaat komen. In 1999 becijfert een commissie dat het voor alle universiteiten op jaarbasis om liefst 80 miljoen euro gaat.

Het blijft zonder gevolgen. Loek

Hermans, opvolger van Ritzen als minister, belooft de Kamer alleen dat hij ontwikkelingen rond de huisvesting "nauwlettend in de gaten" houdt. De UvA-leiding heeft dan al besloten de huisvesting voor een paar honderd miljoen te reorganiseren. De universiteit wil 'het lot in eigen hand houden', heet het in een rapport.

Directeur Huisvesting Dekker legt in de jaren tachtig de basis voor de plannen. Hij wil huurpanden afstoten en faculteiten 'clusteren' op vier plekken: alfastudies op het Binnen-gasthuisterrein, bèta's in de Watergraafsmeer, gamma's op het Roeters-eiland, geneeskundestudenten in Zuidoost. De financiering moet deels komen uit de verkoop van gebouwen die de UvA wil verlaten. Voor zover het plan nog niet is uitgevoerd, staan

de hoofdlijnen vandaag de dag recht overeind.

"De beweging naar vier campussen gold als visionair," zegt oud-controller Willem Mattens. Ook de ondernemingsraad van de UvA erkent dat iets moet gebeuren aan de huisvesting.

Maar rond 2004 slaat de stemming om. De ondernemingsraad (or) waarschuwt dat het draagvlak voor de huisvestingsplannen 'buitengewoon mager' is en voorziet 'een enorm risico in de eindfinanciering'. Dat kan ten koste gaan van de hoofdtaken van de UvA: onderwijs en onderzoek.

Or-voorzitter Hendrik Kaptein bepleit keer op keer onderzoek naar alternatieven, zoals blijven zitten in de bestaande panden. "De vraag of je op andere manieren kon voldoen aan de huisvestingsvraag, is nooit gesteld door het college," zegt Kaptein achteraf.

"De verhoudingen met het college van bestuur, met name collegevoorzitter Zijbalt Noorda, waren heel slecht," aldus Otto Scholten, vanaf 2003 lid van de ondernemingsraad. "Noorda was zelf zelden bij overleg. Hij stuurde altijd Ankie Verlaan."

Zij geniet weinig aanzien. 'Het vierde collegelid' en 'Noorda's boodschappenmeisje' luiden haar bijnaam. "Typerend voor de sfeer in net hoger onderwijs," zegt Verlaan achteraf. "Als vrouw moest je je positie bevechten."

UvA-bestuurders zien het verzet van de ondernemingsraad een beetje als mosterd na de maaltijd, omdat al in 1998 is besloten naar vier campussen toe te werken. Toch is ook in het colle-

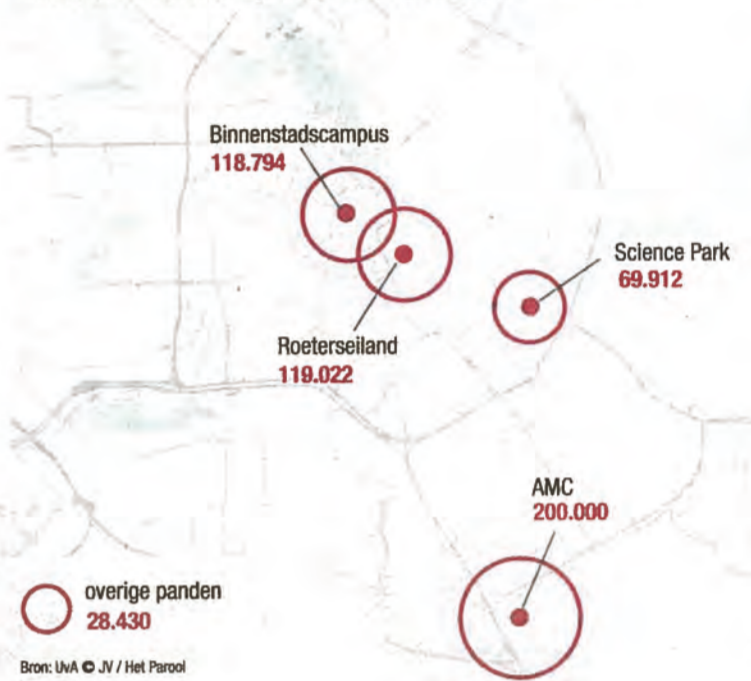
Inderdaad, het college weet niet goed waaraan het geld uitgeeft

ge van bestuur discussie. Vanaf 2003 beheert Rob Scheerens de vastgoedportefeuille. Hij is net als de ondernemingsraad bezorgd over de betaalbaarheid van de nieuwe huisvesting, begroot op meer dan 500 miljoen euro. Een groot deel wordt geleend. Heeft de UvA rond 2017 genoeg geld voor aflossing? Scheerens vindt bovendien dat veel te veel ruimte opgaat aan kantoorfuncties.

Ankie Verlaan deelt de aarzelingen, zegt ze achteraf. "Ik was kritischer dan Rob Scheerens. Er ging te veel geld naar huisvesting."

Vanaf 2004 stapelen de aanwijzingen zich op dat het college de controle verliest. De accountant klaagt over te weinig inzicht in de boekhouding. Het vertrouwen in het college daalt in september 2004 tot het nulpunt, na een ontboezeming van Ankie Verlaan. Ze antwoordt bevestigend op de vraag van or-lid Otto Scholten of het

Huidig vloeroppervlak in vierkante meters. Op deze vier campussen wil de UvA al het onderwijs en onderzoek concentreren.

Bron: UvA © J.V. / Het Parool

'Complexe puzzel'

Oud-UvA-bestuurder Zijbalt Noorda wilde niet geïnterviewd worden. Hij heeft dit artikel vooraf gelezen. De kern van zijn commentaar: "Dit stuk is een voorbeeld van de framing die Het Parool al jaren hanteert: het bestuur van de universiteit als een strijd tussen individuele bestuurders en de ondernemingsraad; een grove vertekening. Het is een uiterst selectief gepersonaliseerd verhaal, met opinies en kwalificaties van enkele individuen. Dat is heel wat anders dan twintig jaar huisvestingsplanning en -uitvoering objectief beschrijven. Besturen, en zeker huisvestingsbeslissingen, is een puzzel leggen met honderden stukjes, waarbij talloze partijen in en buiten de instelling een rol spelen. Die werkelijkheid valt niet in zo'n frame te persen zonder haar geweld aan te doen."

Voor dit tweeluik zijn twaalf mensen geïnterviewd, van wie een aantal anoniem wilde blijven. Ook is gebruikgemaakt van talloze documenten, waaronder jaarverslagen en notulen van vergaderingen van de ondernemingsraad en het college van bestuur.

Morgen deel 2: Paniek op de faculteit

De Oudemanhuispoort, straks onderdeel van de Binnenstadscampus.